

Públic

ALLÒ QUE ELS MITJANS D'INFORMACIÓ NO VAN DIR

SOBRE LES ELECCIONS DEL 28-A

Vicenç Navarro

Catedràtic Emèrit de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques

Universitat Pompeu Fabra

7 de maig de 2019

La gran majoria dels mitjans radiofònics, televisius i premsa escrita a Espanya van mostrar els escons aconseguits pels diferents partits en competència electoral el 28 d'abril com a expressió de la postura política de la ciutadania espanyola. En definitiva, els parlamentaris van passar a ser representants de la voluntat popular, i **es van prendre el número i percentatge de votants de cada opció política i el número d'escons que els corresponia com a indicadors d'aquesta voluntat popular.** D'aquesta lectura de la realitat van concloure que el PSOE havia guanyat les eleccions a Espanya, ja que van pintar en els seus mapes la gairebé totalitat del territori espanyol de color vermell, el color d'aquest partit, excepte Catalunya, que van cobrir de groc, el color

d'ERC. És més, a Catalunya es va presentar, en general, el gran triomf d'ERC, juntament amb el manteniment (amb un lleuger descens del número d'escons) de Junts per Catalunya (JxCat), l'altre partit independentista, com a indicadors del suposat suport majoritari de la població a aquestes opcions polítiques. La imatge que es donava amb això era que els independentistes havien assolit un gran èxit, que es va atribuir al desig de reafirmar el seu projecte secessionista, desig reforçat pel temor a Vox, la veu del passat feixista, que amenaça amb fer-nos retrocedir a les tenebres d'un temps en què el pensament d'aquest partit va ser imposat a la força a la població de tots els pobles i nacions d'Espanya.

Totes aquestes conclusions, però, estaven basades en l'altament qüestionable supòsit que afirmava que les eleccions reflectien la voluntat popular del conjunt de la ciutadania. És cert que alguns mitjans van assenyalar que l'augment del número d'escons de les esquerres, superior al número d'escons de les dretes, era conseqüència d'una llei electoral que creien que els afavoria, ja que el número de votants dels dos costats de l'espectre polític eren pràcticament iguals. La suma de vots de PP+C's+Vox era només lleugerament inferior a la suma de PSOE+Unidas Podemos (UP). **Per la resta, tot semblava en ordre, i es mostrava així l'eficiència, eficàcia i representativitat de la democràcia espanyola.** Aquests,

doncs, van ser els missatges que es van transmetre i continuen transmetent-se a través del principals mitjans d'informació.

Els errors i les mitges veritats d'aquesta lectura mediàtica de les eleccions

Tots els principals mitjans van acceptar, doncs, el resultat de les eleccions com el reflex de l'opinió popular pel que fa al projecte o línia política que desitja que porti a terme el seu govern. **Aquest missatge ignora, però, l'enorme biaix conservador i poc representatiu que té la llei electoral espanyola, que va ser dissenyada precisament per reduir l'impacte de les àrees urbanes, on es concentra la classe treballadora**, temuda pels aparells de l'Estat, successors de l'Estat feixista, i que explica que **les dretes hagin estat gairebé sempre durant el període democràtic (des de 1978) sobrerrepresentades i les esquerres infrarrepresentades** en les institucions representatives d'aquest país.

Passa una mica el mateix, per cert, aquí a Catalunya, ja que el govern de dretes (que ha governat Catalunya la major part del període democràtic) va tenir la possibilitat de canviar aquesta llei electoral, però **no ho va fer, la qual cosa ha permès als independentistes, successors del pujolisme, governar en majoria quan, en**

realitat, no tenien ni han tingut mai la majoria del vot popular ni el suport de la majoria de la població adulta a Catalunya.

Les dades mostren clarament que la llei electoral dista molt de ser proporcional. El principi bàsic, que hauria de regir un sistema democràtic, que tots els vots tenen la mateixa capacitat de decisió, no es compleix a Espanya. En aquest país no tots els ciutadans som iguals. El sistema electoral afavoreix, per exemple, més les classes benestants que les populars, la qual cosa és una de les causes del fet que aquestes s'abstinguin en una major proporció. Grans sectors d'aquestes classes populars han deixat de tenir fe en el sistema electoral.

No cal dir que l'explicació més promoguda als principals mitjans d'informació que reproduïxen la saviesa convencional del país és que aquesta abstenció es deu als dèficits democràtics dels no votants, com ara la falta d'educació, la seva ignorància o el que sigui. Però aquests arguments ignoren un fet clau de la nostra limitada democràcia espanyola: **la distància entre allò que els establishments polítics i mediàtics discuteixen i debaten, i allò que les classes populars consideren més important, és enorme** (veure el meu article "El gran escàndalo que estamos viendo en estas elecciones con la complicidad de los medios", *Público*, 18.04.19). **És també un dels països de la Unió Europea on la ciutadania té una major**

desconfiança cap a la seva classe política i els seus mitjans d'informació. I això és, precisament, perquè el sistema democràtic discrimina les classes populars, que en són plenament conscients, i s'abstenen en majors percentatges que les classes altes.

Està dividida Espanya en dos grans blocs, la dreta i l'esquerra, gairebé iguals? Això és el que van dir els mitjans però no és del tot cert

Les dades, però, no donen suport a aquesta percepció dels mitjans. Ans al contrari. Els vots dels partits d'esquerres (dels quals hi ha més de 45 al país) sumen un número molt més gran que el que sumen els partits de dretes. Concretament, sumen 13.634.731 vots, 1.264.510 vots més que tots els partits de dretes (incloc com a partits d'esquerres aquells que s'oposen avui a les polítiques neoliberals –reformes laborals i polítiques d'austeritat-; hi incloc, per tant, el PSOE de Sánchez, ja que en la seva proposta de pressupostos de l'Estat –molt influenciat per Unidas Podemos- revertia aquelles polítiques seguides pels partits governants anteriors, inclòs el seu propi partit durant el govern Zapatero). **El fet és que un elevat número de vots d'esquerres no es van traduir en escons per diverses raons, i una d'elles va ser el límit mínim de votants que**

un partit necessita per obtenir representació a les Corts (la barrera electoral) en la circumscripció on se celebra l'elecció. Així, Unidas Podemos va veure com més de mig milió dels seus vots no es van traduir en escons. Si s'haguessin comptabilitzat tots aquests vots, en un sistema proporcional de circumscripció única, les esquerres (excepte el PSOE) haurien aconseguit més escons, de manera que UP hauria estat un dels partits que hauria estat més afavorit per un sistema proporcional. En realitat, en aquestes condicions la suma d'Unidas Podemos, En Comú Podem i Compromís **hauria aconseguit gairebé els mateixos escons que Ciutadans** (considerat el gran vencedor entre els dretes).

A Catalunya no van guanyar els independentistes

És important subratllar l'error d'aquesta lectura, ja que és ofensiu per als catalans no independentistes que els mitjans d'informació espanyols **constantment presentin el conflicte entre l'Estat central, governat fins fa poc per partits neoliberals** (el PSOE de Zapatero i PP, amb el suport de Ciutadans), **d'una banda, i la Generalitat de Catalunya** (governada per JxCat **-també neoliberal-**, continuació de CDC, amb el suport d'ERC), **de l'altra, com un conflicte entre Espanya i Catalunya, i que assumeixin erròniament que els partits que governen Catalunya representen la majoria de la població.** En realitat, **si analitzem**

els vots als partits independentistes (els governants ERC i JxCat, a més a més del Front Republicà), aquests van representar només el 39,6%, davant d'una gran majoria no independentista (60,4%). Si en lloc de dividir els partits en un eix unionistes versus separatistes, comparem els vots de les esquerres (ERC, PSC, ECP i altres partits menors) davant dels vots de les dretes (JxCat, C's, PP, Vox i altres), els primers són una gran majoria sobre els segons (67,71% davant d'un 32,29%). Atès el seu historial recent, ERC ha estat donant suport a les polítiques neoliberals dels governs Mas, Puigdemont i Torra, tots ells coneguts per la seva pertinença a la família liberal. És més, la proposta econòmica que ERC va fer des del govern de la Generalitat encaixa clarament en la filosofia neoliberal. Per això el **gran interrogant a Catalunya és què farà ara ERC, ja que té la possibilitat d'independitzar-se de la força dominant del bloc independentista: establir una aliança d'esquerres, com van fer els seus antecessors amb el tripartit d'esquerres, o continuar amb el seu èmfasi independentista a costa de les polítiques socials que Catalunya necessita.**

Totes aquestes dades mostren la gran fal·làcia de considerar les institucions representatives a Espanya com a autèntiques representants de la ciutadania, voluntat suposadament expressada a través dels vots, que ignora que a

Espanya uns vots compten molt més que d'altres, i que la classe política dista molt de representar la gran majoria de la ciutadania. L'eslògan "no ens representen" del 15M continua vigent.

El comportament dels mitjans d'informació durant la campanya electoral

No cal dir que totes aquestes realitats són sistemàticament ignorades per la majoria dels mitjans, els quals, al dia de les eleccions, es van centrar exclusivament en els escons, sense gairebé parlar de l'enorme falta de proporcionalitat de la llei electoral i dels abstencionistes, que són l'element clau quan parlem de representativitat. **El fet que s'hagin estat aplicant polítiques neoliberals altament impopulars per part dels partits que han governat és una conseqüència directa de la falta de representativitat dels governants.**

Ara bé, hi ha un **altre comportament dels mitjans d'informació, mostrat clarament en aquests dies de tertúlies i debats, que mereix també una crítica i una denúncia.** M'estic referint a la confrontació antidemocràtica que apareix constantment a les tertúlies i als debats, que va assolir la seva màxima expressió en

els debats electorals de TVE i Atresmedia a Espanya, i de TV3 aquí a Catalunya. M'explicaré.

La confrontació antidemocràtica dels mitjans en el disseny dels seus debats

Un dels indicadors que mostra més clarament la falta de cultura democràtica en una persona és la seva disposició a interrompre la persona a qui considera adversària, sense permetre-li exposar els seus arguments. **Aquest costum antidemocràtic es repeteix constantment en les tertúlies i debats polítics que s'emeten als principals mitjans de comunicació, ja siguin televisius o radiofònics.** És una pràctica molt generalitzada que empobreix encara més la poc desenvolupada cultura democràtica del país. **Aquestes interrupcions de l'exposició de l'adversari es donen principalment en personatges (ja siguin periodistes o polítics) de dretes, que a més a més acostumen a afegir insults i/o sarcasmes a les seves interrupcions, fet amb el qual anul·len qualsevol possibilitat de d'autèntic debat.** És cert que aquest comportament no és exclusiu de les dretes, però és molt més freqüent en elles. En un estudi recent realitzat informalment per alumnes de Ciències Polítiques de la Universitat Pompeu Fabra, que van analitzar la freqüència i l'origen d'aquest comportament a les tertúlies de *La Sexta Noche* (un dels programes de major projecció mediàtica en

temes polítics del país), es va veure que més del 70% de les interrupcions les feien els tertulians de dretes, i que **Eduardo Inda (un dels tertulians que apareixen amb més freqüència en aquest programa) és el màxim exponent de la interrupció, de l'insult i de la mala educació. No cal dir que aquests comportaments anul·len qualsevol possibilitat de fer que el programa resulti educatiu, ja que el seu component teatral i histriònic n'és la característica principal, la qual cosa ha motivat que fins i tot alguns convidats, com el ben conegut catedràtic d'Economia de la Universitat de Sevilla, Juan Torres, abandonessin el programa com a protesta enfront d'aquest comportament.** Per desgràcia, **dona una imatge pèssima d'allò que s'entén a Espanya per debat polític.** Al llarg del meu llarg exili, en què he viscut a molts països (principalment a Suècia, el Regne Unit i els EUA), no he vist mai tertúlies així, amb un comportament tan poc democràtic, tan agressiu, groller i mal educat, amb tantes interrupcions, com a *La Sexta Noche*. Ni la Fox, la cadena televisiva de la ultradreta als EUA, arriba a aquests nivells. Per desgràcia, a Espanya (inclosa Catalunya) aquesta pràctica està generalitzada.

L'escassa cultura democràtica als debats electorals a TVE, Atresmedia i TV3

El que he exposat fins ara és una **introducció als comentaris que em sorgeixen arran dels tres debats televisius que vaig veure fa dues setmanes amb motiu de les eleccions legislatives del 28 d'abril**. Els dos primers, a TVE i a Atresmedia a nivell estatal. I a TV3, en el debat amb els caps de llista de Barcelona. De nou, no havia vist mai una cosa semblant. Amb la sola excepció de Pablo Iglesias a les cadenes espanyoles, i de Jaume Asens a TV3, el debat va ser un galliner insuportable, insultant per a la població que l'estava veient. Veure com les dretes, encarnades per Pablo Casado i Albert Rivera, constantment interrompien sobretot a Pedro Sánchez, però també a Pablo Iglesias, amb insults (repetint l'eslògan de la defensa de la "unitat d'Espanya" enfront del "traïdor Sánchez") **va ser quelcom que no s'hauria de permetre a la televisió espanyola**. És una llàstima que la bronca que va caracteritzar el debat impedís que es discutissin les propostes de Pablo Iglesias i Pedro Sánchez, així com les dels suposats defensors de la "unitat d'Espanya". Si s'hagués fet una exposició detallada dels programes, s'hauria pogut veure que aquests **eslògans en defensa de la "unitat d'Espanya" ocultaven propostes que defensaven substancialment els interessos econòmics i financers d'aquells a qui serveixen**.

El pitjor debat, però, va tenir lloc a TV3. En aquest cas, el suposat moderador, Vicent Sanchis, que és també director de TV3, va fer-hi una tasca pèssima. Va ser difícilíssim poder escoltar amb calma

i ordre els arguments dels candidats, ja que la tònica general van ser les interrupcions constants, els insults, els sarcasmes i la mala educació. Inés Arrimadas, de Ciutadans, i Cayetana Álvarez de Toledo, del PP, juntament amb Gabriel Rufián, d'ERC, van aclaparar constantment els seus adversaris sense ni tan sols deixar-los parlar. Jaume Asens, candidat d'En Comú Podem, gairebé mai no va poder exposar els seus arguments.

Tant pel contingut com per la forma, la gran majoria de mitjans d'informació (la gran majoria esbiaixats cap a la dreta, ja que reproduïxen el pensament neoliberal) estan obstaculitzant el tan necessari canvi que necessita Espanya, inclosa Catalunya. L'absència de mitjans crítics amb l'establishment politicomediàtic que domina tant Catalunya com la resta d'Espanya empobreix enormement la democràcia espanyola. Així de clar.